

Білецька І. О.

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри теорії та практики іноземних мов

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

ПРИНЦИПИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ НА ЗАСАДАХ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ: ДОСВІД США

Сьогодні у США освітня галузь «Іноземна мова» поряд з іншими предметами гуманітарного циклу відіграє особливу роль у формуванні та розвитку підростаючої особистості. Здатність послуговуватися кількома іноземними мовами, крім рідної, є необхідністю, оскільки часто мови виконують різні функції, зокрема виступають засобом вираження етнічної приналежності та запорукою забезпечення конкурентноздатності на світовому ринку праці.

Зміна цільових установок у навчанні іноземних мов, зорієнтованих на формування міжкультурної компетенції і здібностей до полікультурної комунікації особистості викликала розширення предмету «іноземна мова» до рівня «іншомовної освіти».

На основі ретельних досліджень та спостережень за роботою американських учителів іноземної мови Національна асоціація регіональних інспекторів програм з іноземної мови виділила ключові принципи, які забезпечують ефективність та високоякісне навчання іноземної мови на засадах полікультурності. На думку членів цієї асоціації, дослідження принципів іншомовного навчання включає: 1) як вивчається друга мова (процес); 2) як учні опановують нову мовну систему за обмежених можливостей її використання (інтерації); 3) рівні мовної майстерності (компетенція і використання мови); 4) чому деякі учні можуть досягти у вивченні іноземної

мови рівня володіння рідною мовою. Таким, чином виокремлено наступні вісім принципів:

Принцип 1. Якомога більше вживати автентичну мову під час вивчення іноземної мови.

Принцип 2. Метою вивчення мови є її використання, а не отримання знань про неї.

Принцип 3. Вивчення мови і культури не є епізодичним, а систематичним і диференційованим на кожному етапі оволодіння мовою.

Принцип 4. Мова розвивається через постійне наближення до норм та культури її носіїв. Вивчення мови – це не оволодіння елементами граматики та вокабуляру на досконалому рівні. Тобто, помилки учнів є неминучими.

Принцип 5. Знання мови включає як її сприйняття, так і відтворення. Навички розуміти мову, як правило, передують і є на вищому рівні, ніж продуктивні навички.

Принцип 6. Мова обов'язково пов'язана з культурою. Застосування мови потребує розуміння культурного контексту, через який здійснюється комунікація.

Принцип 7. Вивчення мови – складний процес. У навчанні береться до уваги індивідуальний стиль вивчення і норми, що також враховується в стратегіях учителя, спрямованих на успішне оволодіння учнями мовою.

Принцип 8. Уміння застосовувати мову розвиваються через активне виконання учнями автентичних та культурноспрямованих завдань [3].

У Навчальній програмі з іноземних мов штату Массачусеттс можна знайти чотири базові принципи для вивчення і навчання іноземної мови, що висвітлюють основні полікультурні ідеї, які необхідно враховувати при укладенні програм з цієї дисципліни:

Принцип 1. Усім учням слід оволодіти принаймні ще однією мовою, окрім англійської, до кінця закінчення школи. Ті, хто обирає сучасні мови, повинні вміти розмовляти, читати, писати і розуміти мову та культуру, яку вони вивчають; учні, які опановують класичні мови, повинні читати і розуміти

обрану ними мову. Оскільки основною метою навчання є оволодіння комунікативними навичками, то усі навчальні програми повинні спрямовуватися на розвиток в учнів умінь усвідомлено і цілеспрямовано використовувати те, що вони вивчили.

Принцип 2. Оволодіння мовою – це процес, який триває все життя. Вивчення іноземної мови слід починати з початкової школи і продовжувати до дванадцятого класу. Учні, які опановують іноземну мову, повинні інтерналізувати такі мовні структурні компоненти, як звукова система, основний лексикон і граматики, що потребує значного часу та практики. При вивченні сучасних мов школярі потребують якомога більше можливостей для спілкування, слухання, читання і письма, щоб розвивати комунікативну майстерність, розуміти структуру мови та вміти культурно правильно взаємодіяти з іншими. Учням, які опановують класичні мови, необхідні умови для покращення навичок читання, а також удосконалення умінь інтерпретувати тексти з культурним контекстом.

Принцип 3. Ефективні іншомовні програми інтегрують вивчення мови з вивченням культури, що включає щоденне життя, історію, літературу, мистецтво, математику і науку. Таким чином програми з іноземних мов створюють природні зв'язки з усіма іншими дисциплінами. Культура є відображенням людських поглядів та цінностей, відчуттів і поведінки, інтелектуальних та мистецьких досягнень. Майстерність оволодіння мовою розвивається через усвідомлення того, як інші люди виражають свої цінності і встановлюють взаємозв'язки з іншими. Вивчаючи результати, види діяльності, досягнення конкретної культури, учні краще розуміють, як цей народ думає, які його мотиви і як це відображається на світовій культурі. З огляду на це, ефективні іншомовні програми дають учням знання про внесок великих письменників, філософів, математиків, науковців, винахідників, державних діячів, художників минулого та сучасності. Наголошуючи на культурному змісті, курикулум з іноземної мови забезпечує зв'язок минулого з сьогоденням, допомагає учням відчувати себе частиною світу.

Принцип 4. Оцінювання досягнень учнів є невід'ємним компонентом ефективного навчання іноземній мові. Стратегії оцінювання допомагають учителям удосконалити навчальний процес, а учням – зосередити свої зусилля на досягненні стандартів [2].

Учні вивчають іноземну мову, спираючись на свій досвід та здобуті знання з рідної мови. Вони експериментують з іноземною мовою, проводячи і знаходячи аналогії між своєю рідною мовою та тією, що вони вивчають. У результаті перша мова допомагає учневі розробляти так звану проміжну мову (interlanguage) – перехідну систему, яка складається із знань іноземної мови, якими володіє учень у певний момент. Комунікативні стратегії допомагають йому використовувати те, що він уже знає, щоб подолати перешкоди при спілкуванні.

На вивчення другої мови впливають індивідуальні відмінності. Вони включають відмінності у розвитку, пізнавальні, афективні та соціальні. Також існують фіксовані фактори, які не піддаються контролю, – це вік та мовні здібності учнів. Існують ще й мінливі фактори, як наприклад, мотивація та причини вивчення іноземної мови, які контролюються соціальним оточенням.

Учителі повинні знати, що ці мінливі фактори контролюються через учнівське оточення, за умови усвідомлення пізнавального стилю школярів, чому надають перевагу, того, як вони і чого навчають.

Американська дослідниця Е. Гарза (E. Garza) виділяє послідовність видів діяльності, які впливають на іншомовний розвиток: 1) повторення дуже простих слів та мовних структур; 2) запам'ятовування (вивчення пісень, римівок, віршиків); 3) формулювання виразів (слова та вирази, які функціонують як мовні одиниці, наприклад, привітання); 4) звернення уваги на жестикуляцію (мова, яка допомагає при взаємодії); 5) відповіді в унісон; 6) монологічне мовлення; 7) вдосконалення (інформація на необхідну тему); 8) доповнювальні відповіді (завершення виразів та фраз інших); 9) моніторинг (самовиправлення помилок); 10) звернення до асистента (прохання когось про допомогу); 11) прохання про уточнення (звернення до мовця з метою пояснення

чи повторення); 12) рольова гра (інтеракція з іншими через програвання різних ролей) [1].

Дотримання цього порядку може допомогти вчителям іноземних мов спланувати такі уроки, які сприятимуть ефективності вивчення мови їхніми учнями.

Список використаних джерел

1. Garza E. A. How do learners acquire a second language [Electronic resource] / E. A. Garza. – Mode of access : www.scribd.com/doc/14414030/2/
2. Massachusetts Foreign Languages Curriculum Framework [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.doe.mass.edu/frameworks/foreign/1999.pdf>
3. National Center for Education Statistics [Electronic resource]. – Mode of access : <http://nces.ed.gov>